

ΕΛΕΝΗ ΓΛΑΡΕΝΤΖΟΥ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

Μέλος Δ.Σ. ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ. της ΟΛΜΕ

ΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ

Με αφορμή τη συζήτηση για την ένταξη της λυκειακής βαθμίδας στην υποχρεωτική εκπαίδευση, αλλά και για τη δημιουργία ενός ενιαίου λυκείου, θα ήθελα να σταθώ σε κάποια σημεία που πιθανόν εγείρουν ερωτηματικά ή και ενστάσεις.

1.Γιατί η λυκειακή βαθμίδα πρέπει να αποτελεί μέρος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης:

Η Λυκειακή βαθμίδα μπορεί να εξασφαλίσει τα ακόλουθα πλεονεκτήματα:

- Μια ευρεία μορφωτική βάση υψηλού επιπέδου, την οποία μπορεί να διασφαλίσει το Λύκειο, εφόσον σχεδιαστεί σωστά και εφόσον αποκτήσει τον αυτοδύναμο μορφωτικό του ρόλο. Αυτή η μορφωτική βάση θα επιτρέπει σε κάθε νέο και νέα να παρακολουθεί τις ταχύτατα μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της κοινωνίας και της παραγωγικής διαδικασίας.
- Διευρυμένη δυνατότητα συμμετοχής στις κοινωνικές διεργασίες, πράγμα που απαιτεί πολίτη με βαθιά γνώση των σύγχρονων προβλημάτων και με συνείδηση τόσο των δικαιωμάτων όσο και των υποχρεώσεων του έναντι του συνόλου.
- Γενικευμένη δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με ίσους όρους, χωρίς αποκλεισμούς και διακρίσεις.
- Αυξημένη δυνατότητα αξιοποίησης των μορφωτικών ευκαιριών και δυνατοτήτων στη μετέπειτα ζωή του.
- Μετάθεση κρίσιμων επιλογών για το μέλλον από μέρους των νέων σε πιο ώριμη ηλικία, αντί της ηλικίας των 15 ετών.

2. Η χώρα μας χρειάζεται μόνο επιστήμονες; Όλα τα παιδιά πρέπει να τελειώνουν το Πανεπιστήμιο;

Το λύκειο πρέπει να αποσυνδεθεί και να αυτονομηθεί από την πρόσβαση στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το Ενιαίο λύκειο, για το οποίο εμείς μιλάμε, οφείλει να παρέχει ενιαία μόρφωση που θα περιλαμβάνει τα βασικά στοιχεία όλων των εφαρμοσμένων και ανθρωπιστικών επιστημών, αλλά και τα βασικά στοιχεία της βιομηχανικής, αγροτικής παραγωγής και της αναπτυσσόμενης τεχνολογίας. Αυτή η μόρφωση θα συνδέσει δημιουργικά το σύστημα, το περιεχόμενο, τη μέθοδο εργασίας, της γενικής μόρφωσης με τις νέες συνθήκες και τις ανάγκες της σημερινής παραγωγής και μίας ανάπτυξης σε όφελος των ανθρώπων και όχι των κερδών και μάλιστα για τους λίγους και ισχυρούς.

Τα βασικά πλεονεκτήματα ενός Ενιαίου Λυκείου, ενταγμένου στην 12χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, είναι τα εξής:

- Κρατά στο πλαίσιο του σχολείου το μαθητικό πληθυσμό που συνεχίζει τις σπουδές στη βαθμίδα του λυκείου μετά την αποπεράτωση της ισχύουσας σήμερα 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης,
- συνδέει σε υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο, μετά το Γυμνάσιο, τη θεωρία με την πράξη,
- συμβάλλει στην άμβλυση των στερεοτύπων που συνδέονται με τη διανοητική και τη χειρωνακτική εργασία,
- παρέχει υψηλότερου επιπέδου γενική μόρφωση, αναγκαία για μια πιο επιτυχή παρακολούθηση οποιασδήποτε περαιτέρω εξειδίκευσης,
- παρέχει τη δυνατότητα περισσότερων επιλογών σε ό,τι αφορά την οριζόντια διαπερατότητα,
- συμβάλλει στην άμβλυση των συνεπειών των κοινωνικών ανισοτήτων στον τομέα της μόρφωσης.

Πολλές έρευνες έχουν δείξει ότι η πρώιμη έναρξη της επιλεκτικής λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος συνδέεται με τη διεύρυνση της εκπαιδευτικής ανισότητας σε βάρος των παιδιών που προέρχονταν από τα πιο υποβαθμισμένα κοινωνικά στρώματα.

Η πρώιμη επιλογή ή και κατάταξη των μαθητών/μαθητριών σε διαφορετικούς τύπους σχολείου επικρίνεται και για το γεγονός ότι συνεπάγεται, ως ένα βαθμό τουλάχιστον, μια προδιαγεγραμμένη εκπαιδευτική και, αντίστοιχα, επαγγελματική πορεία σε μια ηλικία κατά την οποία ούτε οι ιδιαίτερες ικανότητες, οι κλίσεις και τα ενδιαφέροντά τους έχουν διαφανεί ούτε έχουν την ωριμότητα που θα τους επέτρεπε να προχωρήσουν ανεξάρτητα σε συγκεκριμένες επιλογές.

Επιπλέον η έμφαση στις ειδικές γνώσεις και η πρώιμη ειδίκευση δεν μπορεί να ισχύσει σε μια σύγχρονη, μεταβαλλόμενη κοινωνία. Τα πλήθος των ειδικών γνώσεων και η ποικιλία των επιμέρους εφαρμογών τους, σε συνδυασμό με την ταχύτητα παλαίωσης και αχρήστευσής τους, καθιστούν το μορφωτικό αποτέλεσμα ενός τέτοιου προγράμματος εξαιρετικά βραχύβιο. Ακόμα, μια τέτοια έμφαση δυσχεραίνει την προσπάθεια των εργαζομένων να επιμορφωθούν και να αναπροσανατολιστούν στις νέες συνθήκες της παραγωγής, όπως και τη δυνατότητά τους να κατανοήσουν και να επηρεάσουν τις κοινωνικές εξελίξεις.

3. Μπορούν όλα τα παιδιά να φτάσουν ως το λύκειο και να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του;

Έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε διάφορες χώρες έχουν δείξει ότι σε μεγάλο βαθμό αυτό που χαρακτηρίζεται ως «ικανότητες» ή «ταλέντα» των παιδιών και στο οποίο βασίζεται η κατάταξή τους, μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση, στους διαφορετικούς τύπους σχολείου ή η εξακολούθηση των σπουδών τους στην πραγματικότητα είναι το αποτέλεσμα του τρόπου με τον οποίο αξιολογεί το εκπαιδευτικό σύστημα γνώσεις και δεξιότητες που κατά βάση είχαν αποκτηθεί στο εξωσχολικό περιβάλλον στο οποίο ζει κάθε παιδί. Το σχολείο φαίνεται ότι αξιολογεί ικανότητες, ταλέντα και προσπάθεια, στην πραγματικότητα όμως αξιολογεί κατά βάση τις δυνατότητες που εξασφαλίζει το οικογενειακό περιβάλλον.

Προβλήματα που αντιμετωπίζονται στο επίπεδο της βαθμίδας του Λυκείου έχουν τις ρίζες τους στις προηγούμενες βαθμίδες της εκπαίδευσης, όπου μάλιστα είναι πολύ πιο αποτελεσματική η αντιμετώπισή τους. Είναι, επίσης, σαφές ότι το ζήτημα της αξιολόγησης της επίδοσης των μαθητών / μαθητριών ενόψει της πρόσβασής τους στην επόμενη βαθμίδα είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένο με άλλους βασικούς τομείς της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όπως είναι η δομή και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, οι παιδαγωγικές μέθοδοι, η υλικοτεχνική υποδομή, ο εξοπλισμός των σχολείων και η συνολική προετοιμασία του εκπαιδευτικού προσωπικού.

Οποιαδήποτε μεταρρυθμιστική προσπάθεια ακόμα και αν έχει ως αφετηρία της το επίπεδο του λυκείου πρέπει να συνδεθεί με δραστικές παρεμβάσεις σε όλους τους τομείς και τα επίπεδα της εκπαίδευσης, να αποκτήσει, δηλαδή, χαρακτηριστικά μιας συνολικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης.

Να δοθεί έμφαση στην αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και του περιεχομένου σπουδών και των εκπαιδευτικών μεθόδων, ώστε να προωθείται η ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού με βάση τις σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις.

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί και στην καταπολέμηση όλων των μορφών του αναλφαβητισμού με πολιτικές αναβάθμισης της σχολικής εκπαίδευσης και στήριξης των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες. Είναι σημαντικό, αν επιδιώκουμε τη βελτίωση της ποιότητας για όλα τα παιδιά, να δώσουμε ιδιαίτερη βαρύτητα στα πρώτα βήματα του παιδιού στο εκπαιδευτικό σύστημα, μειώνοντας έγκαιρα τους κινδύνους αναλφαβητισμού ή αδιαφορίας και απέχθειας για το σχολείο. Η έγκαιρη διάγνωση και παρέμβαση αποτελούν εκ των ων ουκ άνευ προϋποθέσεις για την αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας και ειδικότερα της σχολικής «διαρροής».

Γενικευμένες αντισταθμιστικές πολιτικές υπέρ των πιο αδικημένων κοινωνικών στρωμάτων έχουν δείξει σχετική αποτελεσματικότητα, όταν εφαρμόζονται σωστά. Ενδιαφέρον παράδειγμα αποτελούν οι «Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας», που εφαρμόστηκαν στη Γαλλία και αλλού. Παράλληλα, η καθιέρωση των αρχών και πρακτικών της *διαφοροποιημένης διδασκαλίας / μάθησης*, που συνυπολογίζει τις ιδιαιτερότητες κάθε παιδιού, και της *ομαδικής / ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας* είναι αναγκαία, αν θέλουμε να δημιουργήσουμε το κατάλληλο παιδαγωγικό περιβάλλον που θα μειώσει τους κινδύνους της σχολικής αποτυχίας.

Η πολιτική της εκπαιδευτικής προτεραιότητας αποτελεί μια αποτελεσματική στρατηγική για την εφαρμογή της αρχής της θετικής διάκρισης που συνίσταται στην άνιση μεταχείριση των ανισοτήτων με βάση τις ανάγκες προτεραιότητας των παιδιών.

Ο ποιοτικός εκδημοκρατισμός των εκπαιδευτικών ευκαιριών και των παιδαγωγικών προϋποθέσεων για την επιτυχία όλων των παιδιών επιτυγχάνεται όταν η δημόσια εκπαίδευση αναλάβει την ευθύνη να ενισχύσει τους μαθητικούς πληθυσμούς που προέρχονται από τα πιο αδικημένα κοινωνικο-μορφωτικά στρώματα, παραχωρώντας περισσότερα μέσα και πόρους εκεί όπου υπάρχουν οι μεγαλύτερες ανάγκες.

Η κοινωνική καταγωγή αποτελεί ένα ισχυρό καθοριστικό στοιχείο της σχολικής αποτυχίας ή επιτυχίας των παιδιών.

Η συγκέντρωση οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά μη-προνομιούχων πληθυσμών σε μερικές συνοικίες ή σχολεία, αυξάνει ακόμη περισσότερο αυτή την ανισότητα.

Το σύστημα μπορεί και πρέπει να αντισταθμίσει αυτή την ανισότητα παρέχοντας μια προτεραιότητα τόσο όσον αφορά τα μέσα όσο και σε ό,τι αφορά τη φροντίδα.

Η πρακτική των Ζ.Ε.Π. χαρακτηρίζεται:

Από μια προσέγγιση ολιστική γιατί εκπορεύεται από την καθολικά πλέον αποδεκτή αρχή ότι οι διαδικασίες σχολικής επιτυχίας ή αποτυχίας διαδραματίζονται μέσα και έξω από το σχολείο, στο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον. Ως κριτήρια επιλογής των ΖΕΠ θεωρούνται «η γεωγραφική τοποθεσία, η κοινωνικοοικονομική σύνθεση των οικογενειών, η παρουσία αλλοδαπών παιδιών, η αναλογία μαθητών της ειδικής εκπαίδευσης και οι μαθητικές διαρροές».

Είναι μια πρακτική διακρισιακή στο βαθμό που βρίσκεται σε ρήξη με την αρχή της τυπικής ισότητας στην κατανομή των υλικών και ανθρωπίνων πόρων. Έχει χαρακτηριστεί και ως πολιτική "ανισότητας από την ανάποδη" αφού προϋποθέτει μια επιλεκτική συγκέντρωση των ποσοτικών και ποιοτικών μέσων σ' ένα περιορισμένο αριθμό ζωνών καταμεμημένων στη χώρα.

Τέλος, η πολιτική των Ζ.Ε.Π αποτελεί μια δυναμική προσέγγιση συνδυασμένη με "ειδικά", "ολιστικά" και "καινοτόμα" προγράμματα.

Αν και οι Ζ.Ε.Π. έχουν δεχτεί διάφορες κριτικές, κυρίως στο ότι στιγματίζουν και γκετοποιούν σχολεία ή περιοχές, έχουν επιτύχει αποτελέσματα τόσο στον τομέα της πρόληψης και της αντιμετώπισης της σχολικής αποτυχίας όσο και στους τομείς της βίας, της παραβατικότητας και της χρήσης νόμιμων και παράνομων ναρκωτικών ουσιών. Επίσημες αξιολογήσεις του Γαλλικού Υπουργείου Παιδείας επιβεβαίωσαν την αποτελεσματικότητα του θεσμού τόσο ως προς την πρόσκτηση των βασικών μαθήσεων (του αλφαριθμητισμού) όσο και ως προς τα αποτελέσματα στο γνωσιολογικό και συναισθηματικό τομέα καθώς και στον τομέα της πρόληψης της βίας και της παραβατικότητας. Στη χώρα μας έχουμε το παράδειγμα του 132 Δημοτικού Σχολείου, το οποίο και αύριο θα αναλυθεί, όπου φαίνεται ότι, όταν μέτρα αντισταθμιστικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται σωστά και μεθοδικά, έχουν πολύ θετικά αποτελέσματα.

Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, δεν πρέπει να παραβλέπουμε ότι οι εκπαιδευτικοί θεσμοί έχουν περιορισμένη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν τις μορφωτικές ανισότητες, που εδραιώνονται σε σύνθετες κοινωνικές διεργασίες. Γι' αυτό και τα όποια αντισταθμιστικά μέτρα προκρίνονται για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων πρέπει να συνοδεύονται από αντίστοιχα κοινωνικά, από τη συστηματική και την επίπονη συλλογική προσπάθεια για ριζικές τομές στις δομές της κοινωνίας.